

Ръководител

на

ОСНОВНОТО УЧЕНИЕ.

— 1868 —

**ОТДЪЛЪ на „ЧИТАЛИЩЕ“
за учителитѣ, учителкитѣ, ученицитѣ и ученичкитѣ.**

Умственното развитіе на човека от педагогическа гледна точка.

Отхраната е само за човѣка; още от рожденіето
иегово захваща отхраната и обученіето му; а отхраната
е равномѣрното развитіе на човѣшката природа спо-
ред внесената в него творческа идея. Но педагогът, би-
ло това държава, частно заведение, или самият човек,
требува върховното начало на своето слободно тежне-
ніе и дѣйствованіе да тѣрси въ постѣпенно разкриваю-
щійт се резултат на овия питанія: коя е тая идея и
план? Що може човек сам от себе да направи? Що
може отъ него да стане? —

Послѣдніят отговор на тія прекрасни и всеобемлющи
питанія ще бѫде най-славна победа за човешкото реше-
ніе. Наистина булото на отхраната едва ли може неко-
гаш совѣршенно да се открие, всепак всяка наближи-
телна стъпка кѫм нея е благотворна печалба за живо-
тът. Най-здравіят път натамо образува сопоставленіе,
сравненіето и философското издирваніе на най-щаст-

ливо развитата човешка природа, каквато я намираме всекогаш у народите вообще, и у всеки човек частно. Ще рече, науката за отхраната требува да извлича своята храна от физиологията и психологията, т. е. от антропологията на цел човешки родъ от всите времена и земли, от историата, моралната философия и религіозната.

Детето от ръцете на природата стъпва в' той свет неизделано и неразвито, обаче богато обдарено с' завързи за всестранно развитие, т. е. с' силни дарби, или способности за развитие. От тия завързи, како телесни, така и умственни, има едни благородни и водят само към усовършенствуване, а други неблагородни, животвораждебни, и водят само към недостаточност и нищожност. Благородни съм завързите на телесната и умственна кръпост; здравие и хубост, и това съм завързи на животът; а неблагородни — завързите на телесната и умственна супрост, болест и разваленост, и това съм завързи на смъртта. Благородните завързи требува в' борбата с' неблагородните да заякнат, да се развижт и, колку е возможно, поскору да се ослободят от них, понеже и всичките живот се основава върху борбата на противоположността... Същевременно отхраната е природното основание на сообразното с' определението на таташно развитие и самоотхранване, което, като най-благородна лична драгоценост, прекарва, заздравява и постъпенно воздига всичките остатенъ живот. —

Тая задача се решава само чрез продължително и, колку е возможно, сообразно с' епохата и проникающе през всите пластове на държавата обработване на народната отхрана. Всеки народ, който е достигнал до истинско човешко съзнание, вижда само в' народната отхрана своята първа и най-тежка задача, първото животрепещуше питане на държавата. Защото на всекаде она стои в' равна соразмерност с' историческото значение, с' достоинството на просветата, с' физическата и нравственна сила на народните живот. Историята на отхраната е зажигателната точка (focus) на историята на всите народи. Всичко що разнося държавата от материалиата си сила по народната отхрана, е само привидна загуба, а, в' действителност, това е едно посочване на

най-сполучливата, най-мъдрата икономія. Защото оно спомага най-високите човешки цели на животът и в' соотговорна мера смалява суммите, които отиват по поддържаваніето на публичніжг порядък, т. е. по полиціята и наказателните заведенія, вообще по организаціята на съдопроизводството. Гдѣ господствува здрава народна отхрана, тамо сѫ всите процеси на преобразованіето и, заместо обрушванія и унищожителни борби, следува тиха реформа. Най-близката задача на държавата за нашата цел е след. воздиганіето на школската отхрана. Она иска:

1. Основателно и раціонално образование и соотговорно в' обществото положение на учителското званіе.

Един учител, който не е същевременно педагог в' пажлен смисал на тая дума, и който не е получил педагогическо образование, е в' себе си едно противоречие. Думата ни е за основателно антропологическо образование; оно е единственното основание на всеко истинско педагогическо образование. Кой иска да образува човека, требува пред всичко да познава човешката природа, условията и законите, на които почива съществуваніето и развитието на телесно-умственіжт организм; кой иска да образува това чудно сліяніе и взаимно отрешение на телесніжт и умствен живот, требува да познава найвише законите на развитието на детинскіят организм. А антропологическото образование, което требува да има детоохранителът, дава найвише ясни познанія за общите уредби, главни условия и закони, на които почива животът на човешкіжт организм и неговото развитие какъм здравието и пажносиліето, сѫщо и психологіята на детето в' различните стъпени на развитието му. Педагогът требува да има пред очи идеалніят образец на човешката природа и да го сравнява с' действителността, за да може според него да намира всите нейни тежненія и да прилага дадените отношения на действителността. Он требува да знае, що може да стане от човешката природа и при недостаточното ѝ состояніе, обаче при ползуваніето с' всите нейни телесни и умственни дарби.

Педагогіята произлаза от педагоѓіјата, *детознаньето*, т. е. от случајното знаніе на всите телесни и умственни особенности на детинскіјт жевот в' различните етажи на развитието му, в' строгото уважение на което се состои раціоналната педагогика, природно-охранителното постъпваніе с' детето. Само на тіа именно педагоѓічески основанія може постъпенно да расте здравата педагогія като наука и искусство. Защото отхранителйт може само с' знаніето на общите (идеалните) педагогически нормални отношения да найде, що е потребно като специално практическа норма за неговото постъпваніе в' всеки даден случай.

Иолното учителско званіе, което получва образованіето си в' школото, има нужда от това основателно антропологическо и специално педагогическо образованіе, както и от едно обозрително основаніе в' културната исторія. Основателното и слободно образованіе на народните учители е за джржавата една от най-важните работи, защото на нихните ръце расте големата масса на народът. Всеки народ, който почита себи-си, всяка джржава, която желае в' себе си да има сила и живот, требува най-добрите си сили да разнася по всестранието воздиганіе на отхранителната работа, следов. найвише по всевозможното подобреніе на учителското званіе; защото оно, нека повториме, е едно от най-важните званія в' джржавата. Учителйт за напред требува, разумевасе, да застане пò високо, от колкуто е сега в' големото си множество. От това, како една джржава приготвлява своите учители, зависи и нейното благосостояніе, както и историческото ѝ значение и трайност, а не от истиканата от джржавната кърв раскош, както и от многобройната военна сила, която, ако я сравниме с' вампирят, който смуче кървта на народът, ще му се яви еднороден другар.

2. *Рационално нареџданіе на вътрешната и външна работа.*

Решеніето на общата задача на школото се сестоє в' две главни условия; тіа сѫ: *ответорна органическа сила* (здрава учебна сила) и *весело човество* (срещу идяща

охота към ученіето) на учениците. И двете определяват градусът на способността към образованіето. Колку съж по голѣми они, толку е по лесна остатната задача на учительът и толку е по напредочна неговата работа. Без них е нула работността даже и на най-добрият учител.

Землището на обработваната нива требува да е подигнато, военпрійчиво, проникливо и пълно с' сок и сила, за да може да никне и порастне добре посейното семе. Само таква нива вознаграждава трудът на орачът. Желудокът требува да е здрав и да има в' себе си соотговорна сила и охота, за да може да превърне пръстата храна в' полезна кърв. Иначе он приготвлява само скучна и лоша умственна кърв. Колкото до школото, оно, за да може на пълно да отговаре на горните условия, требува да утвърде всета своя грижа върху всите вътрешни и външни урежданія т. е. върху курсът, обемът и начинът на обученіето, върху положеніето и качеството на школското зданіе. С' една дума, върху всите педагогически начала и правила.*). Оно требува да положи основаніе за развитіето на бъдещето умствено пълносилie. Неговата собственна суммарическа задача се состои в' развитіето и ръководеніето на непрестайното тежненіе към само-образованіето, кое-то обгърща всичката интелигенція. Пред всичко требува законно да се определе израстът на школската зрелост в' свършокът на седмата година от рождението. А до това време държавата и общините дължни съж да действуват с' всета сила върху распространеніето на играчните школи, които има да държат на безщeten начин децата до достиганіето на школската зрелост. Подир това школото има да испълнява за своите зрелоизрастни деца всите хигіенически услосія от положителен и отрицателен характер. Това е природен закон, че всеки начин на сериозното извършваніе може да бъде на-

*). Всичко това е подробно изложено в' школската педагогія от г-на I. A. Ковачова, която смело препоручваме на онія, които съж призвани да работат върху подобреніето на народніят ни живот.

предочен и траен, само когато се он ръководе от чувството на здравието и силата. Защото само от здрави и яки деца може да се очекува нещо здраво и сгодно. Изпълнени ли сът тия условия, тогай всеко деликатно вардене е не само излишно, но просто една погрешка. За здрави и яки органи напрегането е потребно, а за слаби -- вредително. С' телесното здравие и мощ е тесно свързано веселото чувство. Кога би се погрижиле за приятни и здрави играчни места; кога би се направила твърда норма тая метода на обучението, която возбудя умът, т. е. която всестранно влияе на него и постоянно го навъртува на наглядността; кога с' умственото обучение би се хармонически споило и едно телесно-гимнастическо упражнение; кога би се увеле редовни, всячески ползувателни екскурсии на учениците с' учителите; кога би се спомагало на развитието на естетическото чувство именно с' общото увождане на хармоническото пеене; кога и вън от школото би се спомагало и подобрително влияло върху детските игри, ипрч.: тогай не било вече нужно, да се карат насила децата в' школото, защото она в' него и в' извършването на своите школски дължности ще намират радост и наслаждение, а чрез това конечнът резултат на школското образование ще бъде един от най-важните.

3. Еднодушна духовна свърска помежду школото и къщата.

В' ръцете и на двете лежи съдбата на младежите. Важността на хармонията помежду им се разумева, само по себе. При всичко това, общо и справедливо е оплакването на некои от учителите, чи къщата и школото недействуват заедно, чи отхранителните уредби и на двете съ често право противоположни едни на други, отщо и гинат най-хубавите резултати на отхраната. При това пресметне ли се още, чи от това нещо се затруднява и огорчава цело учителско зване, тогай това несогласие действува с' двойно притеснение върху младежите. Недостава помежду им още и свързката.

Наистина, новите отношения на животът противостоят значителни мъчинотии на задружното вървене по-

между къщата и школото; все пак они не съм още не-преодолими, и отистина многу е важно, да се действува върху това с' всите сили. Ние веруваме, чи една таква свързка ще се намери в' това, когато учителите ще съм задължени от школскіят закон, да приглашават на редовни собрания родителите на учениците. Тия собрания на родителите с' учителите, разумева се, ще бъдат достаточни веднъж в' месецът. Най-първата задача на тия собрания ще бъде това, да обработва всекогаш учителът популярно некоя глава или некое питаніе от неисчерпаемата богата област на домашната именно отхрана (физическа и нравственна), или да дава прилични съобщения от добри педагогически сочиненія, които се относят към работата на отхраната. Така тия собрания ще дадат най-съден случай за взаимна размена на направените забележванія и наблюденія върху отделни отхраненици, за прекъсваніе на некои неспоразуменія и несогласія помежду къщата и школото, както и вообще за хармонизираніе или поне за приблизваніе на отхранителните главни правила на къщата и школото.

Кога би учителът бил здраво педагогически образован, тогай би родителите имале вече в' неговото лице един педагогически советник, от какъвто побечето родители *) на днешното време имат крайна нужда. Още массата на родителите би добила по зрели погледи върху мъжното, а и върху високото значение на животното призваніе. Чрез ближното отношение помежду родителите и учителите би се отстраниле найвише непосредственните умишленни противодействія на фамиліите против школото. Чрез него совсем сиолучливо би могъл разумнійт учител да действува върху воздиганіето на вътрешнійт фамиліарен живот, върху нравственото състояние на долнійт, угнетенійт клас на народът, както и върху подобреніето на оная изнежена, шуплива, мъртва и безмисленна разгаленост у по високите кла-

*) А найвише нашите бащи, от устата на които никогаш не можеш да чуеш друго, отсем най-гнъжни и най-неприлични за човечината думи пред децата им и от двата пола. Каква след. нравственна отхрана може да очекува младійт насад на нашето общество от подобни бащи!

сове. С' една дума пð ближното дружно сношениe на родителите с' учителите принесло би най-хубави плодове от всяка страна. *) Собственната ядка на един природо-верен и пълносилен фамиларен живот е пълното чувство на отхраната, което е единственното условие на родителската радост. Джржава, в' многобройните членове на която не достава тая ядка, когато удари часът, разбива се на парчета (късай), колку и да стоe високо исклучително-завитлената и политическа сила. Нека разберат обаче и *династiите*, чи, како за благото на държавното тело, така и за благото и трайността на цихните тронове, требува истинският животен корен да се търси исклучително в' сообразното с' природата и епохата развитiе и спомаганie на отхранителната работа..

Велесъ, 20 Юлiй, 1874.

А. Х. Г. Драндар.

ПЪРВЪ УРОКЪ.

За смѣтане у първо отдѣление у Основнитѣ Училища. (1)

Смѣтането е много потребно у животани. То е една отъ първите длъжности у основнитѣ ни училища. Часто слушаме, че то не са прѣдавало съ напрѣдъкъ, както трѣбalo да бѫде. — Много иматъ право за туй.

Сички ний биле сме у градъ или село, мѣримъ или тѣглимъ съ каквото ни сѫ надни: было съ педя, прѣсти и прч. безъ да можемъ доказа навѣрно колкавината на прѣдмѣта. За сичко туй ний никакъ недаваме вниманье, безъ да знаемъ че прѣмного грѣшимъ.

Ето за туй една прикахчица: веднажъ единъ дяволитъ човекъ, купилъ отъ една баба восакъ, кого, като

*) Най-напред оно би породило в' народът любов и согласие, отсътствието на които е днес главната причина на мъжчините, с' които се бори от година и побче време на външното раздробенное наше общество.

(1) Смѣтането да са прѣдава слѣдъ пладня съкой день; сутре на пъкъ: първъ урокъ за четене и писане. (Вижъ «Читал. бр. 13, 1874.»)

прѣтеглилъ рѣкълъ: «тукъ има една ока и 400 драми.» «плати ми синко оката, а драмовете нека сѫ отъ мене джяба.» отговорила простодушната бабичка.

За туй дѣто ще укривяваме учителитѣ и училища-та дѣто не напрѣдвало смѣтането, нека имъ помогнемъ у тѣзи голко съ важна работа. — Ето нѣколко реда, които сѫ работили по Г. К. Ушинский и Г. В. Евтушевски.

Когато са почне обучяването на смѣтане не тряба никакъ да спомѣнуваме на дѣцата за смѣтницата.

Най първо трѣба да научимъ дѣцата да смѣтатъ до 10 съ прѣдмѣти: прѣсти, прѣчки и др., които да могатъ сѫ причюпва, ако затряба да се посочи на дѣцата очевидно: половина, четвертина и пр.

Още тряба да научимъ дѣцата да смѣтатъ и на задъ, за да могатъ сѫ научи лѣсно броевете отъ едно до 10 и отъ 10 до едно. Тряба още да ги научимъ да смѣтатъ по двѣ: двѣ, четери, осемъ, десетъ и на задъ: десетъ, осемъ и т. н.; сѣтне по три: три, шестъ, деветъ и едно по много; сѣтне по четери: четери, осемъ и два; и най сѣтне по петь, тѣй щото дѣцата да быха научили, че на 10-тѣхъ половинаоа е 5, че половината на 8 е 4, и че два пѫти по четери ставатъ 8, два пѫти по 5 ставатъ 10 и т. н. Сега нетряба да са заплитатъ дѣца-та съ думитѣ: сѫбиране, изваждане, умножене, дѣляне, цѣло число и дробене и т. н. нѣ нека се обуви дѣятото да разлага съ десетината сѫвсѣмъ свободно: да дѣли, множи, раздробява и т. н.

Като научатъ дѣцата да работятъ добре съ десе-тината, тогасъ тутакси да са премине на стотина и то съ очевиденъ начинъ тѣй: тряба да свѣржемъ десетъ спончета, по десетъ прѣчици, тѣй щото дѣцата изъ е-динъ пѫть да разбератъ че стотината не е нищо дру-го, освѣнъ десетини, съ които може да са работи тѣй, както и съ 10 единици или десетъ отдѣлни прѣчици т. е. да додава, отзема, прѣполвя и т. н.

Тѣй като разбератъ дѣцата добре, какъ сѫ свѣрза-ни десетиците и стотините, тряба да са премине съ тѣхъ у броеветѣ, които иматъ десетици и единици и сѣтнѣ къмъ онѣзи, които иматъ стотини, десетици и единици.

Твѣрдѣ е потрѣбно упражненіе, не само у смѣта-

нето, но вжобще да са внимава и като са брои напрѣдъ и назадъ, като са додава или отзима по 2, 3, 4 и т. н.

Туй смѣтане, нека са работи у сичкото училище тжъ: единъ ученикъ да каже три, а другитѣ трябва ту такси да издуматъ: шестъ; третій: дванайсетъ и т. н. или първия ученикъ да каже: сто, другій: деветдесетъ и осемъ и т. н.

Ако е вжзможно, нека сѫ даде на дѣцата аршинъ, терезія (капони) и дребни парички. Нека дѣцата самички да смѣтатъ, мѣрятъ и прч. Тъзи работа твърдѣ уякчава обучяването, — драго е на дѣцата и ги засиля у смѣтането.

Ако ли е пакъ дѣтето захванало да разбира добре, че стотината е сѫставена отъ деятици, и десетиците отъ единици; да брои напрѣдъ назадъ; да дѣли, множи и раздробява, тогає чакъ можете захвана да смѣтате и писменно.

Като научите дѣтето да пише десетѣхъ броя, треба да му са каже, че за да стане десетина, нема отдѣлни цифри, нъ тя са познава по мястото дѣто стои. — за непрѣдѣлните мяста има нули.

Най първо кажете на дѣцата, че двайсетъ са пиш: двѣ и нула, а двѣстѣ: двѣ и двѣ нули. Слѣдъ туй имъ расправяйте да сглобяватъ единици, десетини и стотини у единъ рѣдъ, тжъ щото дѣтето да павикне да пише, тжъ:

$$\begin{array}{r} 200 \\ 40 \\ 3 \\ \hline 243 \end{array}$$

Сичко туй са прави, за да быха могли дѣцата запомнили десетичната система и нейното изричане у цифритѣ и що, което е и главната основа за знане смѣтането, а съ туй и смѣтницата.

Писменното смѣтане, (до сега сме говорили за очевидното смѣтане и на паметъ), трябва да са вжрши съ дѣцата полѣка и се малко по малко.

Нека са научатъ дѣцата да написватъ най първо рѣшения задатъкъ съ слова на таблата, и се тие съ броеве, тжъ и що и знаковете на смѣтницата, на прим.: петъ и три сѫ осемъ.

$$5 + 3 = 8$$

Туй упражнене, тряба да са продължава до тогасъ, до когато дъщата навикнатъ умно и безъ погрешка да пишатъ на таблата цифритѣ и знаковете на съкѣй задачкѣ, когото тряба да правятъ най първо на ума си.

Сътне тряба да навикнатъ дъщата да четятъ съкѣй задачкѣ, когото имъ правилъ учителя на таблата, т. е. да казватъ съ думи на бържѣ броевете и знаковете на смѣтницата.

Туй са вжрши тѣй за да бъха дъщата обикнали язика на смѣтницата, писането ѝ и четенето ѝ.

Има много дъща, които сѫ сбъркватъ у смѣтането; туй иѣщо става дѣто не са сѫ навикнали на язика на смѣтницата.

Онзи учителъ, който като задава на учениците си новѣ задатѣкѣ и въ сѫщото времѧ да ги навиква на язика на смѣтницата, би струвалъ голѣми педагогически погрешки: той би тѣрсилъ у едно и сѫщо времѧ двѣ работи отъ дъщата, отъ които нещо свѣрши нито едната, нито другата, както трѣба. За туй тряба най първо да навикнемъ дъщата да пишатъ и четатъ правилнѣ задатѣци, и сътне да са прѣмине на писмени задачки.

(ще са свѣрши у другъ брой.)

Петъръ П. Пѣрговъ.

ПОГЛЕДЪ

върху школските работи и правилните **у Бѣл-
гаритѣ и у другите народи.**

ЧЕРКОВНА СТАТИСТИКА НА ВИДИНСКАТА ЕПАРХИЯ.

У първиятъ брой на листътъ си изложихми нѣколко свѣдѣния върху черковната статистика на селата отъ видинската ка-за. Днесъ имами прѣдъ очите си таквази статистика върху цѣлата видинска епархія, и ето що ни научва тая статистика направена на 1874 година:

Видинската епархия е съставена отъ четири кази: видинска, ломска, адлийска (кулелийска) и бълградчишка. Сичките кази, наедно съ главните си градове, обематъ 17,724 къщи и 24,357 вънчила или фамилии, а именно:

Видинъ има 882 къщи (1) и 950 вънчила.

Видинските села (2) иматъ 4,550 къщи и 5,908 вънчила.

Ломъ има 614 къщи и 632 вънчила.

Ломските села иматъ 4,236 къщи и 5,848 вънчила.

Адлие или Кулата има 437 къщи и 633 вънчила.

Адлийските села иматъ 3,880 къщи и 5,530 вънчила.

Бълградчикъ има 60 къщи и 90 вънчила.

Бълградчишките села иматъ 3,065 къщи и 4,766 вънчила.

Видинската епархия има 4 градове: Видинъ, Ломъ, Адлие (Кула) и Бълградчикъ, и 193 села, а именно:

Видинската каза: 54 села;

Ломската каза: 62 села;

Адлийската каза: 36 села, и

Бълградчишката каза: 41 села.

У Видинската каза има само двѣ села, които иматъ по малко отъ 20 къщи, именно: Чорокалина съсъ 16 къщи и 16 вънчила и Рояновци съсъ 19 къщи и 27 вънчила. Селата които иматъ отъ 20 нагорѣ до 50 къщи, сѫ 19. Селата, които иматъ отъ 50 нагорѣ до 100 къщи, сѫ 21. Селата, които иматъ отъ 100 нагорѣ до 200 къщи, сѫ 9. Селата, които иматъ отъ двѣстѣ къщи нагорѣ сѫ три: Герци съсъ 236 къщи и 300 вънчила, Новосело съсъ 320 къщи и 458 вънчила, и Бръгово съсъ 420 къщи и 600 вънчила.

У Ломската каза има 8 села, които иматъ по малко отъ 20 къщи, именно: Гайтанци съсъ 8 къщи и 12 вънчила, Ислак-

-
- (1) Като говоримъ за къщи и вънчила, разбирами само българските. Числото на къщите и на вънчилата у градътъ Видинъ ни се вidi да е погрѣшено, защото, споредъ нашите частни свѣдѣния, той градъ има по малко отъ 1,200 български къщи, а слѣдователно и по малко отъ 1,200 вънчила.
- (2) Като говоримъ за селата, проумѣвамъ онния села, дѣто живѣйтѣ или само Българи (наедно съсъ Власите), или размѣсено съсъ нехристиянски народности. Добрѣ би било да бѣше се забѣлѣжило у тая статистика селото смѣсено ли е, или е чисто българско, влашко, турско, татарско или черкезско.

Мова-махала съсъ 12 къщи и 17 вънчила, Каленъ-потокъ съсъ съсъ 14 къщи и 18 вънчила, Кутловци съсъ 15 къщи и 17 вънчила, Добова съсъ 18 къщи и 22 вънчила, Луковецъ съсъ 18 къщи и 25 вънчила, Барактаръ съсъ 20 къщи и 25 вънчила, и Омеръ-махла съсъ 20 къщи и 27 вънчила. Селата, които иматъ отъ 20 до 50 къщи, сѫ 21. Селата, които иматъ отъ 50 нагорѣ до 100 къщи, сѫ 24. Селата, които иматъ отъ 100 нагорѣ до 200 къщи сѫ 8. Селата, които иматъ отъ двѣстѣ къщи по горѣ, не сѫ повече отъ едно, и то Волчи-тргънъ съсъ 370 къщи и 663 вънчила.

У адлийската каза има само едно село, което има по малко отъ 20 къщи, и то Фусовица съсъ 13 къщи и 17 вънчила. Селата, които иматъ отъ 20 до 50 къщи, сѫ 8. Селата, които иматъ отъ 50 нагорѣ до 100 къщи, сѫ 13. Селата, които иматъ отъ 100 нагорѣ до 200 къщи, сѫ 11. Селата, които иматъ по-млого отъ двѣстѣ къщи, сѫ три: Грамада съсъ 281 къщи и 429 вънчила, Раковица съсъ 281 къщи и 534 вънчила, и Бойница съсъ 441 къщи и 631 вънчила.

У Бѣлиградчишката каза има само едно село, което има по малко отъ 20 къщи, и то Янивецъ съсъ 16 къщи и 24 вънчила. Селата, които иматъ отъ 20 до 50 къщи, сѫ 14. Селата, които иматъ отъ 50 нагорѣ до 100 къщи, сѫ 20. Селата, които иматъ отъ 100 нагорѣ до 200 къщи, сѫ 5. Селата, които иматъ по-млого отъ двѣстѣ къщи, не сѫ по-млого отъ едно, което е: Стакъзовци съсъ 212 къщи и 341 вънчила.

У видинската епархія има 93 черкови, отъ които 29 у видинската каза, 34 у ломската, 8 у адлийската и 22 у бѣлиградчишката. Отъ тия черкови у градътъ Видинъ има 3, у Ломъ 1, у Адлие 1 и у Бѣлиградчикъ 1.

У видинската каза има по една черкова у двѣ села, които иматъ по малко отъ 50 къщи, и то у селата Халваджии съсъ 37 къщи и 49 вънчила. Стияновци съсъ 40 къщи и 45 вънчила. Има по една черкова у 12 села, които иматъ отъ 50 до 100 къщи. Нѣма село безъ черкова, което има по-млого отъ 100 къщи.

У ломската каза има по една черкова у двѣ села, и то у Бездѣница съсъ 28 къщи и 30 вънчила и у Карабоджакъ съсъ 36 къщи и 60 вънчила. Има по една черкова у 22 села, които

иматъ отъ 50 до 100 кѫщи. Нѣма село безъ черкова, което има по много отъ 100 кѫщи.

У адлийската каза само у шестъ села има черкови: *Бойница* съсъ 441 кѫщи и 631 вѣнчила има двѣ черкови, *Грамада* съсъ 281 кѫщи и 429 вѣнчила има една черкова, *Гольманово* съсъ 191 кѫщи и 241 вѣнчила има една черкова, *Раброво* съсъ 180 кѫщи и 234 вѣнчила, *Макрешъ* съсъ 137 кѫщи и 229 вѣнчила има една черкова и *Урбабинци* съсъ 117 кѫщи и 149 вѣнчила има една черкова.

У бѣлаградчишката каза има по една черкова у двѣ села, които иматъ по малко отъ 50 кѫщи, и то у *Мехмедовци* съсъ 31 кѫщи и 40 вѣнчила, и у *Протопопенци* съсъ 40 кѫщи и 50 вѣнчила. Има по една черкова у 13 села, кото иматъ отъ 50 до 100 кѫщи. Нѣма село безъ черкова, което има по малко отъ 100 кѫщи.

У видинската епархия има 80 училища съсъ 1936 ученици, отъ които 123 ученички, а именно:

Видинъ има 3 училища съсъ 7 учители и съсъ 320 ученици и 80 ученички. По селата му има 15 училища съсъ 306 ученици и 4 ученички.

Ломъ има 2 училища съсъ 4 учители и съсъ 160 ученици и 30 ученички. По селата му има 26 училища съсъ 386 ученици.

Адлие или Кулата има 1 училище съсъ 2 учители и съсъ 72 ученици и 9 ученички. Селата му иматъ 10 училища съсъ 169 ученици.

Бѣлаградчикъ има 1 училище съсъ единъ учителъ съсъ 55 ученици. По селата му има 22 училища съсъ 345 ученици.

Ето селата отъ видинската каза, които иматъ училище:

1. Изворъ: 105 кѫщи, 156 вѣнчила, 1 училище, 1 учителъ и 45 ученици;

2. Акчаръ: 134 кѫщи, 173 вѣнчила, 1 училище, 1 учителъ и 37 ученици;

3. Видболж или ханътъ: 105 кѫщи, 160 вѣнчила, 1 училище безъ учителъ;

4. Синаговци: 71 кѫщи, 97 вѣнчила, 1 училище безъ учителъ;
5. Въртобъ: 53 кѫщи, 84 вѣнчила, 1 училище, 1 учителъ, 15 ученици и 2 ученички;

6. Брѣгово: 420 кѫщи, 600 вѣнчила, 1 училище, 1 учителъ и 30 ученици;

7. Буковецъ: 67 кѫщи, 86 вѣнчила, 1 училище, 1 учителъ и 12 ученици;

8. Глотница: 28 кѫщи, 37 вѣнчила, 1 училище 1 учителъ и 12 ученици;

9. Гънзово: 197 кѫщи, 257 вѣнчила, 1 училище, 1 учитель и 25 ученици;
10. Гърци: 236 кѫщи, 300 вѣнчила, училището имъ са прави;
11. Иново: 79 кѫщи, 98 вѣнчила, училище нѣма, а иматъ единъ учитель безъ ученици;
12. Чюнгурузъ: 164 кѫщи, 212 вѣнчила, 1 училище безъ учитель;
13. Кошява: 80 кѫщи, 90 вѣнчила, 1 училище, 1 учитель, 10 ученици и 1 ученичка;
14. Шевъ: 65 кѫщи, 82 вѣнчила, 1 училище, 1 учитель и 20 ученици;
15. Ново-село: 320 кѫщи, 458 вѣнчила, 1 учитель, 1 училище и 50 ученици;
16. Керимъ-Бегъ: 180 кѫщи, 236 вѣнчила, 1 училище, 1 учитель, 20 ученици и 1 ученичка, и
17. Гомотарци: 138 кѫщи, 150 вѣнчила, училище нѣма, а иматъ 1 учитель съсъ 30 ученици.
Ето селата отъ ломската каза дѣто има училище или учитель:
1. Ковачица: 140 кѫщи, 230 вѣнчила, 1 училище, 1 учитель и 30 ученици; 2. Дъмашевци: 100 кѫщи, 120 вѣнчила, 1 училище, 1 учитель и 15 ученици; 3. Криводоль: 98 кѫщи, 125 вѣнчила, 1 училище, 1 учитель и 20 ученици; 4. Столиска: 50 кѫщи, 75 вѣнчила, 1 училище, 1 учитель и 20 ученици; 5. Голенци: 95 кѫщи, 136 вѣнчила, 1 училище, 1 учитель и 20 ученици; 6. Дрѣновец: 82 кѫщи, 106 вѣнчила, 1 училище безъ учитель; 7. Чорлево: 65 кѫщи, 106 вѣнчила, 1 училище, 1 учитель и 12 ученици; 8. Крива-Бара: 75 кѫщи, 136 вѣнчила, 1 училище, 1 учитель и 25 ученици; 9. Татаръ-махла: 45 кѫщи, 56 вѣнчила, 1 училище, 1 учитель и 13 ученици; 10. Кърки-Жяба: 62 кѫщи, 82 вѣнчила, 1 училище, 1 учитель и 12 ученици; 11. Царовина: 50 кѫщи, 70 вѣнчила, 1 училище, 1 учитель и 10 ученици; 12. Вѣлкова-Слатина: 102 кѫщи, 110 вѣнчила, 1 училище безъ учитель; 13. Сливовицъ: 63 кѫщи, 85 вѣнчила, 1 училище, 1 учитель и 12 ученици; 14. Медковецъ: 195 кѫщи, 255 вѣнчила, 1 училище, 1 учитель и 20 ученици; 15. Вѣлче-Дрѣнь: 370 кѫщи, 663 вѣнчила, 1 училище, 1 учитель и 55 ученици; 16. Василовци: 85 кѫщи, 96 вѣнчила, 1 училище, 1 учитель и 22 ученици; 17. Мокрешъ: 143 кѫщи, 230 вѣнчила, 1 училище, 1 учитель и 30 ученици; 18. Дервишова-Махла: 80 кѫщи, 134 вѣнчила, 1 училище, 1 учитель и 25 ученици; 19. Студено-Буче: 60 кѫщи, 70 вѣнчила, едно училище безъ учитель; 20. Лабецъ: 76 кѫщи, 127 вѣнчила, 1 училище, 1 учитель и 15 ученици; 21. Горне Вереницъ: 63 кѫщи, 78 вѣнчила, 1 училище безъ учитель; 22. Долне-Вереницъ: 114 кѫщи, 158 вѣнчила, 1 училище безъ учитель; 23. Кумошица: 135 кѫщи, 198 вѣнчила, 1 училище, 1 учитель и 20 ученици; 24. Прогорелецъ: 140 кѫщи, 181 вѣнчила, 1 училище, 1 учитель и 20 ученици; 25. Котеновци: 65 кѫщи,

82 вънчила, 1 училище безъ учитель; 26. Буковецъ: 56 кѫщи, 76 вънчила, училище нѣма, а има единъ учитель безъ ученици; и 27. Цибръварци: 86 кѫщи и 114 вънчила, 1 училище, 1 учитель и 20 ученици.

Ето селата отъ адлийската каза дѣто има училища:

Бойница: 441 кѫщи, 631 вънчила, 1 училище, 1 учитель и 28 ученици; 2. Старопатица: 180 кѫщи, 246 вънчила, 1 училище безъ учитель; 3. Раковица: 281 кѫщи, 534 вънчила, 1 училище, 1 учитель и 15 ученици; 4. Голѣманово: 191 кѫщи, 241 вънчила, 1 училище, 1 учитель и 13 ученици; 5. Макрешъ: 137 кѫщи, 229 вънчила, 1 училище, 1 учитель и 45 ученици; 6. Бранковци: 89 кѫщи, 123 вънчила, 1 училище, 1 учитель и 8 ученици;

7. Шипиково: 130 кѫщи, 201 вънчила, 1 училище, 1 учитель безъ ученици; 8. Урбабинци: 117 кѫщи, 149 вънчила, 1 училище, 1 учитель и 15 ученици; 9. Бракевецъ: 157 кѫщи, 212 вънчила, 1 училище безъ учитель; 10. Грамада: 281 кѫщи, 429 вънчила, 1 училище, 1 учитель съсъ 45 ученици.

Ето селата отъ Бѣлиградчишката Каза дѣто има училище:

1. Орѣшецъ: 92 кѫщи, 140 вънчила, 1 училище, 1 учитель и 30 ученици; 2. Върбовчецъ: 55 кѫщи, 82 вънчила, 1 училище безъ учитель; 3. Медовница: 140 кѫщи, 163 вънчила, 1 училище, 1 учитель и 10 ученици; 4. Карбинци: 70 кѫщи, 106 вънчила, 1 училище, 1 учитель и 24 ученици; 5. Воднянци: 90 кѫщи, 146 вънчила, 1 училище, 1 учитель и 18 ученици; 6. Костичевци: 71 кѫщи, 106 вънчила, 1 училище, 1 учитель и 15 ученици; 7. Калугеръ: 50 кѫщи, 70 вънчила, 1 училище, 1 учитель и 15 ученици; 8. Рабишъ: 80 кѫщи, 119 вънчила, 1 училище, 1 учитель и 15 ученици; 9. Влаховичъ: 80 кѫщи, 170 вънчила, 1 училище, 1 учитель и 10 ученици; 10. Рајановци: 90 кѫщи, 135 вънчила, 1 училище безъ учитель; 11. Салашъ: 150 кѫщи, 256 вънчила, 1 училище, 1 учитель и 20 ученици; 12. Стакьовци: 212 кѫщи, 341 вънчила, 1 училище, 1 учитель и 50 ученици; 13. Праужда: 80 кѫщи, 145 вънчила, 1 училище, 1 учитель и 16 ученици; 14. Върбова: 150 кѫщи, 237 вънчила, 1 училище, 1 учитель и 24 ученици; 15. Търговище: 80 кѫщи, 130 вънчила, 1 училище, 1 учитель и 7 ученици; 16. Боровица: 82 кѫщи, 120 вънчила, 1 училище, 1 учитель и 15 ученици; 17. Горни Ломъ: 100 кѫщи, 170 вънчила, 1 училище, 1 учитель и 10 ученици; 18. Гьоргичъ: 80 кѫщи, 120 вънчила, 1 училище безъ учитель; 19. Черно-Поло: 40 кѫщи, 63 вънчила, 1 училище, 1 учитель и 10 ученици; 20. Руженци и Махла: 85 кѫщи, 140 вънчила, 1 училище, 1 учитель и 13 ученици; 21. Плеишвецъ: 80 кѫщи, 115 вънчила, училище нѣма, а има 1 учитель и 8 ученици; 22. Чюпренъ: 176 кѫщи, 288 вънчила, 1 училище, 1 учитель и 24 ученици.